

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO OBOWIĄZUJĄCE W KLASIE I PO SZKOLE PODSTAWOWEJ W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO NR III im. J. SŁOWACKIEGO W OTWOCKU NA POZIOMIE ROZSZERZONYM

Zakładane osiągnięcia ucznia - zakres rozszerzony

Uczeń zna lektury z nowej podstawy programowej dla zakresu podstawowego i rozszerzonego określone jako obowiązkowe i uzupełniające wybrane przez nauczyciela.

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

a) Czytanie i słuchanie.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- czyta utwory stanowiące konteksty dla tekstów kultury poznawanych w szkole;
- twórczo wykorzystuje wypowiedzi krytycznoliterackie i teoretycznoliterackie (np. recenzja, szkic, artykuł, esej);
- porównuje tekst linearny i hipertekst rozumiany jako wypowiedź nieciągła, nieliniowa, stanowiąca system powiązanych segmentów tekstowych, łączonych dowolnie przez użytkownika języka w każdorazowym akcie odbioru;
- rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi – wskazuje zastosowane w niej sposoby osiągnięcia przejrzystości i sugestywności;
- rozpoznaje mechanizmy nowomowy charakterystyczne dla systemów totalitarnych.

b) Samokształcenie i docieranie do informacji.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- samodzielnie wybiera do lektury teksty, stosując różne kryteria wyboru, które potrafi uzasadnić;
- adiustuje tekst na poziomie elementarnym.

c) Świadomość językowa.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- rozróżnia i omawia na wybranych przykładach funkcje języka – poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (tworzenie wypowiedzi i stosowanie języka w aktach komunikacji) oraz społeczną (jednoczenie grupy i budowanie tożsamości zbiorowej – regionalnej, środowiskowej, narodowej);
- dostrzega związek języka z obrazem świata;
- rozpoznaje i wskazuje wybrane cechy języka polskiego, które świadczą o jego przynależności do rodziny języków słowiańskich; sytuuje polszczyznę na tle innych języków używanych w Europie;
- postrzega styl potoczny jako centrum systemu stylowego polszczyzny, od którego odróżnia się inne style – artystyczny, naukowy, urzędowy, publicystyczny.

2. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

a) Wstępne rozpoznanie.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego

b) Analiza.

- Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
- wskazuje związki między różnymi aspektami utworu (estetycznym, etycznym i poznawczym);
- dostrzega przemiany konwencji i praktykę ich łączenia (synkretyzm konwencji i gatunków);
- rozpoznaje aluzje literackie i symbole kulturowe (np. biblijne, romantyczne) oraz ich funkcję ideową i kompozycyjną, a także znaki tradycji, np. antycznej, judaistycznej, chrześcijańskiej, staropolskiej;
- dostrzega w czytanych utworach: parodię, parafrazę i trawestację; wskazuje ich wzorce tekstowe;
- rozpoznaje i charakteryzuje styl utworu, np. wiersza renesansowego, barokowego, klasycystycznego, romantycznego.

c) Interpretacja.

- Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
- dostrzega i komentuje estetyczne wartości utworu literackiego;
- przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;
- w interpretacji eseju i felietonu wykorzystuje wiedzę o ich cechach gatunkowych;

- konfrontuje tekst literacki z innymi tekstami kultury, np. plastycznymi, teatralnymi, filmowymi.

d) Wartości i wartościowanie.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- wskazuje różne sposoby wyrażania wartościowań w tekście.

3. Tworzenie wypowiedzi.

a) Mówienie i pisanie.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- tworzy wypowiedzi ze świadomością ich funkcji sprawczej;
- ocenia własną kompetencję językową (poprawność gramatyczną i słownikową) oraz kompetencję komunikacyjną (stosowność i skuteczność wypowiedzenia się).

b) Świadomość językowa.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego i określone w punkcie II.

II. Kryteria oceny osiągnięć ucznia – wiadomości i umiejętności odpowiadające kolejnym ocenom

Ucznia obowiązują kryteria oceny z poziomu podstawowego, a ponadto:

NIEDOSTATECZNY – nie spełnia kryteriów na ocenę DOPUSZCZAJĄCĄ

Literatura i teksty kultury:				
DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY – to, co na ocenę DOPUSZCZAJĄCĄ, a ponadto:	DOBRY – to, co na ocenę DOSTATECZNĄ, a ponadto:	BARDZO DOBRY – to, co na ocenę DOBRĄ, a ponadto:	CELUJĄCY – to, co na ocenę BARDZO DOBRĄ, a ponadto:
Kryteria ogólne				

<ul style="list-style-type: none"> • ma niepełną wiedzę i podstawowe umiejętności określone w podstawie programowej • zna i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu nauki o języku, historii i teorii literatury • zna treść omawianych tekstów kultury, streszcza utwory fabularne, charakteryzuje bohaterów • określa tematykę i problematykę omawianego utworu • umie zaprezentować podstawowe wiadomości o epokach literackich (ramy czasowe, światopogląd epoki, najważniejsze hasła i ideały, kierunki artystyczne, typowe gatunki) • podejmuje próby publicznego zabierania głosu • mówi i pisze na zadany temat w sposób 	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe zasady poprawności językowej • rozróżnia odmiany stylowe polszczyzny oraz rodzaje stylizacji • zna podstawowe funkcje tekstów językowych • rozróżnia językowe środki perswazji i manipulacji) • podejmuje próby analizy i interpretacji tekstu, wskazuje główne wątki w utworze • odczytuje sens utworu, uwzględniając kompozycję i słowa – klucze • dostrzega związki między literaturą a innymi dziełami sztuki • zna style w sztuce i rozpoznaje ich cechy • umieszcza interpretowany tekst w kontekście historycznoliterackim • przyporządkowuje wcześniej poznany tekst kultury (na podstawie konwencji, stylu, 	<ul style="list-style-type: none"> • ma podstawową wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, posługuje się nimi w sytuacjach typowych • dobrze zna treść i problematykę omawianych lektur i innych tekstów kultury • zna i respektuje zasady poprawności i normy językowej • rozpoznaje środki stylistyczne, określa ich funkcje w utworze oraz stosuje je w sposób świadomy we własnych wypowiedziach • dokonuje pogłębionej analizy i interpretacji tekstu • rozpoznaje typ nadawcy i adresata utworu • umieszcza interpretowany tekst w kontekście biograficznym, filozoficznym, religijnym, itp. • charakteryzuje elementy świata przedstawionego utworu • rozpoznaje wykładniki 	<ul style="list-style-type: none"> • ma pełną wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, posługuje się nimi w sytuacjach problemowych • szczegółowo zna treść i problematykę omawianych lektur • zna zasady retoryczne dotyczące kompozycji tekstu • rozpoznaje cechy stylu i języka w poznawanych utworach • dokonuje wnikliwej analizy i interpretacji tekstu • umieszcza interpretowany tekst w różnych kontekstach • analizuje kreację i elementy świata przedstawionego utworu • porównuje aspekty analizowanego/analizowanych dzieła/dzieł • ocenia i wartościuje postawy wyrażane w poszczególnych dziełach literackich • rozpoznaje nawiązania intertekstualne 	<ul style="list-style-type: none"> • ma wiedzę i umiejętności wykraczające poza podstawę programową, posługuje się nimi w różnych trudnych sytuacjach problemowych • zna teksty z poziomu podstawowego i rozszerzonego oraz inne – poznane w trakcie własnej lektury • krytycznie analizuje i interpretuje tekst • zna przemiany zachodzące w obrębie poszczególnych gatunków literackich • funkcjonalnie wykorzystuje różne konteksty w interpretacji utworu • rozpoznaje znaki tradycji • redaguje własną wypowiedź zgodnie z regułami gatunkowymi i funkcją • świadomie dobiera środki językowe w wypowiedzi ustnej i pisemnej podejmuje własne próby literackie • bierze udział w konkursach i olimpiadach polonistycznych
--	--	--	--	---

<p>komunikatywny, przestrzegając podstawowych zasad poprawności i kompozycji</p> <ul style="list-style-type: none"> • sporządza notatki z lekcji zawierające główne omawiane treści 	<p>obyczaju, obrazu kultury materialnej) określonej epoce literackiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabiera głos na temat, formułuje opinie, stosuje zasady etykiety językowej • pisze dłuższe wypowiedzi, zachowując zasady poprawności językowej i kompozycji • zna reguły gatunkowe zadanej formy wypowiedzi, potrafi je stosować • słucha ze zrozumieniem, notuje selektywnie i funkcjonalnie 	<p>ironii, groteski, komizmu, patosu</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje konwencje stylistyczne • rozpoznaje motywy, symbole, toposy, aluzje literackie • krytycznie i samodzielnie zbiera materiały na wybrany temat, korzystając z różnych źródeł • syntetyzuje i porządkuje zgromadzone informacje • planuje swoją wypowiedź, sporządzając plan, konspekt, notatkę • dostosowuje formę wypowiedzi do okoliczności, tematu i osoby adresata • tworzy w pełni samodzielnie i ze świadomością wyznaczników gatunkowych takie wypowiedzi pisemne jak: referat, rozprawka, recenzja, esej, felieton, esej interpretacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje związki między tekstem literackim a rzeczywistością pozaliteracką (językiem i historią poszczególnych epok) • rozpoznaje i ocenia procesy zachodzące w kulturze i wzajemne wpływy poszczególnych stylów, prądów i epok • pisze tekst w określonym stylu • gromadzi i selekcjonuje literaturę przedmiotu wg określonych kryteriów 	
Kryteria szczegółowe				
DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY – to, co na ocenę DOPUSZCZAJĄCĄ, a ponadto:	DOBRY – to, co na ocenę DOSTATECZNĄ, a ponadto:	BARDZO DOBRY – to, co na ocenę DOBRĄ, a ponadto:	CELUJĄCY – to, co na ocenę BARDZO DOBRĄ, a ponadto:
	– w losach Eneasza dostrzega	– *na podstawie porównania	– *wskazuje rangę i ideowe	

<p>- określa tematykę <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i>, wymienia główne wydarzenia i bohaterów</p> <p>- opowiada wybrane przygody Odyseusza</p> <p>- interpretuje fragment przedstawiający Odyseusza w jaskini Kiklopa</p>	<p>nawiązania do Odysei i <i>Iliady</i></p> <p>- interpretuje potrzebne konteksty (kulturowy, religijny, historyczny, polityczny itp.)</p> <p>- wyjaśnia pojęcia: mecenas, mecenat, złoty wiek itp.</p> <p>- na podstawie czytanych fragmentów <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> wskazuje wartości i cechy ludzkie ważne dla starożytnych</p> <p>- dostrzega różnice ideałów reprezentowanych przez Achillesa i Odyseusza oraz ich związek z historią starożytnej Grecji</p>	<p>Odysei z <i>Iliadą</i> określa, na czym polegała ciągłość tradycji świata antycznego</p> <p>- *porównuje funkcje inwokacji w poznanych eposach starożytnych</p> <p>-omawia dzieła sztuki związane z treścią <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i></p>	<p>znaczenie Odysei w kulturze europejskiej;</p>	
<p>- swoimi słowami wyjaśnia terminy: archetyp</p> <p>- *wyjaśnia, co to znaczy, że mity dotyczą sfery sacrum</p>	<p>wyjaśnia, co to znaczy, że mity dotyczą sfery sacrum</p>	<p>- analizuje strukturę czytanego eseju Zygmunta Kubiaka: odczytuje zawarte w nim sensory, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu</p> <p>- na przykładzie znanych mitologizmów przedstawia właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści</p>	<p>- w sposób pogłębiony wyjaśnia, jaką rolę mit odgrywał w społecznościach dawnych oraz jaką odgrywa dziś</p> <p>-na podstawie przykładów związanych z mitologią grecką dowodzi, że tradycja śródziemnomorska jest ważnym źródłem kultury europejskiej</p>	

		kulturowych		
<p>- wie, kim byli sofisci - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Państwa</i> Platona oraz <i>Retoryki</i> - czyta ze zrozumieniem fragmenty <i>Retoryki</i> Arystotelesa; wskazuje zawarte w nich tezy i argumenty - wymienia działy klasycznej retoryki (inwencja, kompozycja, stylistyka, pamięć, akcja) oraz podstawowe zasady sztuki retorycznej</p>	<p>- szerzej przedstawia postacie Sokratesa i Platona, ich poglądy filozoficzne oraz stosunek do demokracji ateńskiej - wyjaśnia, na czym polegała metoda nauczania Sokratesa - interpretuje czytane fragmenty <i>Państwa</i> jako wyraz rozczarowania demokracją ateńską - przedstawia motyw jaskini platońskiej jako sposób zobrazowania poglądów na idee</p>	<p>- wskazuje zbieżne i przeciwstawne poglądy różnych szkół filozoficznych starożytnej Grecji - przytacza i wyjaśnia wybrane sentencje starożytnych filozofów - interpretuje znaczenie dialogu jako formy gatunkowej, w której Platon przedstawił swoje poglądy - wskazuje artystyczne cechy dialogu (jako gatunku literackiego)</p>	<p>-szerzej objaśnia zasady sztuki retorycznej, podając przykłady -wymienia starożytnych mistrzów sztuki retorycznej (Demostenes, Ciceron, Aleksander Macedoński), podaje podstawowe informacje na ich temat - wymienia różnice między retoryką oratorską a retoryką opisową</p>	
<p>-wykazuje się znajomością fragmentu <i>Poetyki</i> Arystotelesa, krótko prezentuje charakter dzieła</p>		<p>- wyjaśniając, czym był tragizm w dramacie antycznym, odwołuje się do przeczytanych fragmentów literatury naukowej - wyjaśnia znaczenie terminu „poetyka”</p>	<p>- *wskazuje religijną rolę teatru w starożytnej Grecji i jego społeczne uwarunkowania (demokracja ateńska) - objaśnia termin <i>logos</i>, podając jego różne znaczenia; odnajduje jego obecność we współczesnym słownictwie</p>	

<p>-charakteryzuje budowę czytanych utworów wyjaśniając, na czym polega jej klasyczny charakter</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegają uniwersalne wartości utworów Horacego</p>	<p>- definiuje pojęcia: <i>plejada, poezja tyrtejska, elegia, hymn, epigramat, epitafium, anakreontyk, erotyk, sielanka, idylla</i></p>	<p>- wyjaśnia, jaką postawę artystyczną określa się mianem klasycyzmu</p> <p>- w swoich wypowiedziach na temat literatury (i życia) trafnie przytacza niektóre sentencje Horacjańskie</p> <p>- wyjaśnia pierwotne znaczenie pojęcia <i>liryka</i> i jego źródło</p>	<p>- krótko streszcza poglądy Horacego na sztukę</p> <p>- *wyjaśnia znaczenie motywu <i>exegi monumentum</i>, odwołując się do wiersza Horacego i innych utworów (na podstawie samodzielnie znalezionych informacji)</p>	
<p>– wyjaśnia znaczenie nazw i pojęć związanych z tradycją judaistyczną (np. Tora, Arka Przymierza, diaspora, świątynia Salomona itp.)</p> <p>– wskazuje znane archetypy biblijne</p>	<p>– rozpoznaje literackie aluzje do Biblii i określa ich funkcję</p> <p>– interpretuje sposoby ukazania motywów biblijnych w literaturze i sztuce różnych wieków (na wybranych przykładach)</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polega kulturotwórcza rola Biblii</p> <p>– dostrzega obecność tych samych (analogicznych) toposów w mitologii greckiej i Biblii (np. potop, raj – Arkadia)</p> <p>– analizuje strukturę tekstu A. Świderkówny: odczytuje zawarte w nim</p>	<p>– objaśnia kulturowy kontekst motywów Biblijnych</p> <p>– porównuje sposoby ukazania tych samych motywów biblijnych w różnych dziełach sztuki (np. Wygnanie z raju – Masaccia i Michała Anioła)</p>	

		<p>sensy, określa sposób prowadzenia wywodu – wyjaśnia, dlaczego biblijny opis stworzenia świata trzeba czytać jak poemat, a nie jak kronikę czy opis naukowy</p>		
<p>– dostrzega wpływ tradycji judaistycznej na obraz Boga ukazany w psalmach i innych księgach Starego Testamentu</p>	<p>– wskazuje (na konkretnych przykładach), jaka była rola ważniejszych proroków Starego Testamentu, identyfikuje ich w kontekście Biblii, – porównuje różne propozycje odczytania wiersza</p>	<p>– wskazuje różne płaszczyzny interpretacyjne oraz przedstawia Hioba jako postać symboliczną, *archetyp cierpienia – odnajduje w biblijnej historii Hioba wpływ tradycji judaistycznej – syntetycznie przedstawia obraz Boga wyłaniający się z ksiąg prorockich Starego Testamentu – wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wartość biblijnych ksiąg prorockich w Apokalipsie św. Jana –wskazuje różne sposoby odczytania sensu Apokalipsy św. Jana</p>	<p>– opisuje styl czytanych fragmentów Biblii, wskazując charakterystyczne cechy stylu biblijnego i środki stylistyczne specyficzne dla danej księgi (np. paralelizmy składniowe Księgi Koheleeta, symboliczność języka Psalmów, rozpoczynanie zdań od spójników, – wskazuje nawiązania do Apokalipsy w (znanych np. ze szkoły podstawowej) utworach literackich i dziełach sztuki z różnych epok, a także w filmach, a następnie je interpretuje</p>	
<p>– krótko charakteryzuje filozoficzną myśl średniowiecza (augustynizm i tomizm) – wskazuje najważniejsze</p>	<p>– opisuje i interpretuje wybrane dzieła (np. katedrę, obraz, rzeźbę) jako tekst kultury średniowiecza</p>	<p>– dostrzega związek wyobrażeń Matki Bożej w pieśniach ze sztuką romańską (Bogurodzica) i gotycką (Żale Matki Boskiej</p>	<p>– wskazuje w Bogurodzicy obecność motywu Deesis – w tekście pieśni wskazuje antytezy i paradoksy, określa</p>	

<p>cechy świadczące – omawia sposoby eksponowania ludzkiego wymiaru cierpienia (w pieśni i w malarstwie gotyckim) – odnajduje w Bogurodzicy elementy średniowiecznej wizji świata (np. odzwierciedlenie hierarchicznego porządku, idea pośrednictwa) – *w żywocie świętego Aleksego wskazuje stałe elementy utworu hagiograficznego (schemat, charakterystyczne epizody)</p>	<p>– wskazuje najważniejsze cechy świadczące o wysokim kunszcie kompozycyjnym Bogurodzicy – wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż Lament świętokrzyski może być fragmentem zaginionego widowiska pasywnego</p>	<p>pod krzyżem) – na przykładach konkretnych dzieł wyjaśnia, na czym polegała symboliczność sztuki średniowiecza – przedstawia charakter i funkcje widowisk średniowiecznych (misteriów i widowisk pasywnych) - określa funkcje apostołów w każdym z utworów</p>	<p>ich funkcję – podejmuje rozważania na temat tradycji i dziedzictwa oraz ich roli w kształtowaniu się tożsamości narodu – charakteryzuje filozofię franciszkańską w pogłębiony sposób (na podstawie samodzielnie znalezionych źródeł)</p>	
<p>– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Wyznań św. Augustyna i Sumy teologicznej św. Tomasza z Akwinu – określa ich tematykę i problematykę – dostrzega religijny charakter dzieł i wiąże go z teocentrycznym charakterem kultury średniowiecza – na podstawie fragmentu Wyznań wskazuje</p>	<p>– interpretuje naukę św. Augustyna jako filozofię intuicji i miłości – interpretuje naukę św. Tomasza jako filozofię racjonalnego porządku i hierarchii – wyjaśnia pojęcie iluminacji (oświecenia ludzkiego umysłu przez Boga), wiążąc je z teorią poznania – przedstawia związek filozofii św. Tomasza z</p>	<p>– rozpoznaje i komentuje literackie cechy Wyznań św. Augustyna – przedstawia zawartą w pismach św. Augustyna koncepcję dobra i zła – analizuje przedstawione przez św. Tomasza dowody na istnienie Boga – analizuje strukturę czytanych tekstów (tezy, argumentacja, sposoby prowadzenia wywodu) – na przykładzie myśli św. Augustyna i św.</p>	<p>– wskazuje antyczne źródła augustynizmu i tomizmu (idealizm Platona i ład Arystotelesowski) – określa filozoficzne źródła chrześcijańskiej koncepcji człowieka – na przykładach pochodzących z epoki średniowiecza wskazuje związki filozofii z innymi dziedzinami kultury</p>	

cechy świata stworzonego przez Boga (według Augustyna)	średniowieczną scholastyką – nakreśla główny zarys nauki św. Tomasza zawarty w Sumie teologicznej	Tomasza określa różne sposoby pojmowania filozofii		
– dostrzega stereotyp rycerza utrwalony w związkach frazeologicznych, np.: postąpić po rycersku, podjąć rękawicę	– przedstawia sposób ukazania rycerzy średniowiecznych w wybranych filmach; analizuje zastosowane w nich środki filmowe	– szerzej omawia gatunki średniowiecznej historiografii (pieśni o czynach, kroniki, romanse rycerskie)	– wymienia najwybitniejszych polskich kronikarzy średniowiecznych i określa charakter ich dzieł	
– wyjaśnia funkcje nawiązań średniowiecznych w wierszu Haliny Poświatowskiej *** [tutaj leży Izold jasnowłosa]		– porównuje sposób przedstawienia świata wartości rycerskich w Pieśni o Rolandzie i Dziejach Tristana i Izoldy –dostrzega archetypiczność postaci Tristana i Izoldy	– porównuje idee ukazane w sposób alegoryczny w opowieściach rycerskich i w średniowiecznym malarstwie	
– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Wielkiego testamentu F. Villona; określa tematykę i problematykę utworu – przedstawia źródła średniowiecznej fascynacji śmiercią – rozpoznaje w utworze elementy groteskowe oraz motywy tańca śmierci i ubi sunt?	– przedstawia topos ubi sunt i związane z nim znaczenia w kulturze średniowiecza – określa funkcje pytań retorycznych, nagromadzeń, wyliczeń i epitetów w utworze Villona – przedstawia propozycję samodzielnej interpretacji utworu – rozpoznaje gatunek literacki utworu	– podaje informacje na temat życia i twórczości F. Villona, wiążąc biografię z charakterem jego utworów – wskazuje w Wielkim testamencie językowe i stylistyczne wykładniki groteski	– na podstawie przekładu T. Żeleńskiego--Boya wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (archaizacja)	

	<p>(starofrancuska ballada)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykazuje odmienność utworu Villona na tle dotychczas poznanej literatury średniowiecza – *wykorzystuje wiedzę o biografii autora do interpretacji wymowy utworu; wyjaśnia pojęcie legenda biograficzna 			
<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje topoty i archetypy pojawiające się w "Boskiej komedii" - określa tematykę, charakter i zamierzoną rolę <i>Boskiej komedii</i> - przedstawia głównych bohaterów poematu Dantego - Na podstawie <i>Boskiej komedii</i> przedstawia średniowieczne wyobrażenie ziemi, piekła, czyśćca i raju 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wędrówkę bohaterów po zaświatach oraz wyjaśnia jej symboliczny charakter – wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne oraz symboliczne pojawiające się w czytanych fragmentach – objaśnia tytuł <i>Boska komedia</i> wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne oraz symboliczne w <i>Boskiej komedii</i> – przedstawia i interpretuje kompozycję <i>Boskiej komedii</i> – porównuje obraz piekła w <i>Boskiej komedii</i> i na obrazie Memlinga <i>Piekło</i> – przedstawia wędrówkę bohaterów po 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje sposób wprowadzenia efektów groteskowych w utworze literackim i dziełach sztuk plastycznych - dostrzega w utworze Dantego nawiązania do Eneidy; analizuje środki stylistyczne służące opisowi mąk piekielnych w <i>Boskiej komedii</i>, określa ich funkcje wskazuje w utworze Dantego elementy średniowieczne i znamionujące nową epokę - określa, jak Dante pojmuje miłość 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega w utworze efekty groteskowe – wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach – porównuje obrazy zaświatów i stosunek do życia ziemskiego u Homera i u Dantego – wykorzystuje różne konteksty do pogłębionego odczytania <i>Boskiej komedii</i> – wyjaśnia, dlaczego ludzie średniowiecza cenili Wergiliusza – wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach – wyjaśnia, czemu <i>Boską komedię</i> uważa się za 	<ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do <i>Boskiej komedii</i> Dantego oraz samodzielnie znalezionych tekstów naukowych, dokonuje syntezy średniowiecznego obrazu świata

	<p>zaświatach oraz wyjaśnia jej alegoryczny charakter</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa miejsce <i>Boskiej komedii</i> w kulturze średniowiecza 		<p>summę średniowiecza</p>	
<p>–rozwija zagadnienia humanizm, reformacja</p>	<p>– rozpoznaje styl renesansowy w architekturze i sztuce, podaje jego główne cechy, rozpoznaje dzieła</p>	<p>– szerzej charakteryzuje styl renesansowy w architekturze i sztuce, wymienia i omawia przykładowe wybitne dzieła renesansu</p> <ul style="list-style-type: none"> –na przykładach konkretnych dzieł wskazuje źródła inspiracji sztuki renesansu (natura 	<p>– wyjaśnia, kim był renesansowy poeta doctus</p>	<p>– znajduje książki oraz strony internetowe poświęcone sztuce, zbiera informacje na temat geniuszy włoskiego renesansu, sporządza bibliografię tematyczną lub bazę danych</p>

		<p>i sztuka starożytna) – wykorzystuje tekst naukowy do pogłębienia interpretacji utworów Kochanowskiego oraz w interpretacji dzieł sztuki</p>	<p>– wygłasza referat na temat sztuki renesansu, posługując się przygotowanym wcześniej konspektem – wiąże znane sobie fraszki z różnymi okresami w biografii autora</p>	
<p>– interpretuje wiersze w kontekście filozofii renesansowej</p>	<p>– odczytuje dzieła malarskie epoki (np. Botticellego, P. Bruegla) w kontekście renesansowego „odkrywania świata”</p>	<p>– porównuje sposób ukazania natury w poezji i malarstwie renesansu (np. w utworze M. Reja i na obrazach P. Bruegla) – wymienia i komentuje charakterystyczne cechy polszczyzny M. Reja</p>	<p>– opisuje poetykę wskazanego wiersza J. Kochanowskiego jako przykład stylu Klasycznego – wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu świata</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polega idealizacja – kobiety przedstawionej w poezji i malarstwie renesansu – wyjaśnia, na czym polegały renesansowe odkrycia w zakresie języka</p>

<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie petrarkizm - podaje syntetyczne informacje o tym, jak rozwijała się myśl polityczno-społeczna w renesansie - ustosunkowuje się do modelu państwa przedstawionego w dziele Morusa, uzasadnia swoje sądy i opinie, wykorzystując np. wiadomości z historii - zestawia (porównuje) wzorce osobowe renesansu i średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje sposób ukazania miłości i kobiety w pieśni Kochanowskiego, sonetach Petrarki i noweli Sokół - opisuje i porównuje różne modele władcy (m.in. Machiavellego); wypowiada swoje sądy na ich temat i związanych z nimi zasad moralnych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność opisu urody kobiecej w utworze Kochanowskiego - wymienia różne rodzaje sonetu - przedstawia tradycję filozoficzną idealnego modelu państwa (Platon) - nazywa ustrój panujący w utopii i porównuje go z innymi, znanymi sobie (np. z różnymi typami demokracji, monarchią itp.) - wskazuje inne dzieła myśli polityczno- 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia „duch średniowiecza zmagają się z postawą renesansową” - porównuje wzorce osobowe średniowiecza i renesansu, uwzględniając kontekst filozoficzny epok - porównuje dramat renesansowy z tragedią grecką - na konkretnych przykładach wskazuje związki literatury renesansu z wzorcami antycznymi 	
--	---	---	--	--

			w zakresie gatunków literackich i kanonów estetycznych	
<ul style="list-style-type: none"> – *opisuje kompozycję cyklu – *odczytuje Treny jako wyraz cierpienia ojca i jako poemat filozoficzny 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje pieśń filozoficzno-refleksyjną jako gatunek renesansowy – opisuje kompozycję cyklu – odczytuje Treny jako wyraz cierpienia ojca i jako poemat filozoficzny -zwracając uwagę na jego wzorzec kompozycyjny; wskazuje jego antyczny rodowód 	<ul style="list-style-type: none"> – określa ogólnie, w jaki sposób przeobrażała się renesansowa wizja człowieka i świata, jak zmieniał się światopogląd epoki – samodzielnie redaguje i wygłasza referat (przygotowuje i przedstawia prezentację) na temat wskazanych przez nauczyciela zagadnień – przedstawia wpływ filozofii antycznej(myśl Arystotelesa, Platona, stoików, epikurejczyków i sceptyków) na kształtowanie się renesansowej koncepcji człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> -w pogłębiony sposób interpretuje Treny jako Cykl – zestawia obraz podmiotu lirycznego Trenów z innymi literackimi kreacjami osób opłakujących bliskich – wyjaśnia termin humanizm chrześcijański 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje poglądy myślicieli renesansowych (np. Mirandoli, Kochanowskiego) na temat roli i miejsca człowieka w świecie

<ul style="list-style-type: none"> - czyta fragmenty <i>Pamiętników</i>, odnajdując w nich świadectwo rodzimej kultury szlacheckiej - określa różne oblicza sarmatyzmu na podstawie <i>Pamiętników</i> Paska 	<ul style="list-style-type: none"> - wnioskuje, dla kogo były przeznaczone pamiętniki Paska i jaki obraz siebie autor chciał ukazać potomnym -- na podstawie stylu Paska wymienia najważniejsze cechy polszczyzny szlacheckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje inne - poza literaturą - zjawiska związane z kulturą sarmacką, i krótko je charakteryzuje, odnajdując w nich odzwierciedlenie ważnych dla Sarmatów wartości -- analizuje sceny batalistyczne w <i>Pamiętnikach</i> Paska pod względem słownictwa, frazeologii i składni 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy języka i stylu Paska; wskazuje barokową składnię zdań, makaronizmy i inne językowe wykładniki ozdobności i kwiecistości stylu 	
<ul style="list-style-type: none"> - streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie "Hamlet" Szekspira - rozpoznaje motyw „teatru w teatrze” - wygłasza krótki, samodzielnie przygotowany referat na temat życia i twórczości Szekspira - przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę motywu "teatru w teatrze" w "Hamlecie" - wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje, że Hamlet jest dramatem wieloznacznym; interpretuje utwór jako dramat namiętności ludzkich, utwór moralno-polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje (samodzielnie lub zespołowo) i przedstawia prezentację poświęconą teatrowi elżbietańskiemu - charakteryzuje teatr elżbietański, porównując go teatrem antycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - umie odnieść Hamleta do dzieł romantycznych i wiersza Herberta "Tren Fortynbrasa" - umie wskazać dzieła cytujące "Hamleta" w kontekście intertekstualności

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia szeroko najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu – wykorzystuje wiedzę o specyfice spektaklu teatralnego jako dzieła sztuki – przedstawia Hamleta jako jednego z najważniejszych bohaterów literatury europejskiej (wyjaśnia dlaczego) 	<ul style="list-style-type: none"> polityczny, egzystencjalny, filozoficzny itp. – opisuje przemiany zachodzące w psychice bohaterów (odwołując się do tekstu i wskazując środki literackie) – charakteryzuje porównawczo bohaterów (np. Hamleta i Horacego) 	<ul style="list-style-type: none"> – zestawia antyczną i szekspirowską koncepcję tragizmu 	
<ul style="list-style-type: none"> – porównuje poezję i malarstwo barokowe (w tym wykazuje się znajomością portretu trumiennego), wskazując wspólne motywy, – na przykładzie motywu marności świata porównuje 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia funkcjonowanie i rolę w utworze 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ideowy przekaz sztuki jezuickiej (a zwłaszcza architektury) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje nawiązania antyczne, określa ich 	

sp0soby ukazania tych samych idei w dziełach r0żnych sztuk – za pomocą r0żnych tworzyw – na podstawie wiersza Naborowskiego przedstawia cechy poezji manierystycznej				
--	--	--	--	--

<p>– wskazuje powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (np. ogień i lód), określa związane z nimi znaczenia</p>	<p>– odwołując się do czytanych wierszy, omawia charakterystyczne cechy barokowej poezji dworskiej (twórcy, tematyka, forma, styl itp.)</p>	<p>– przedstawia marinizm jako nurt w poezji barokowej i podaje podstawowe informacje o jego twórcy – wyjaśnia pojęcia: poezja intelektualna, wirtuozeria formalna</p>	<p>– porównuje funkcje konceptu w malarstwie i poezji (np. na podstawie obrazów Arcimbolda i wierszy Naborowskiego oraz J.A. Morsztyna) – wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania</p>	
---	---	--	---	--

			zasady decorum)	
– określa stosunek do tradycji sarmackiej w poezji współczesnej (na podstawie wybranych utworów)	– interpretuje porównawczo obraz i „rozmawiający z nim” wiersz; formułuje wnioski na temat podobnych idei wyrażanych językiem różnych sztuk	– interpretuje wiersze współczesne zawierające rozrachunek z dziedzictwem sarmatyzmu – porównuje język literatury i język filmu	– przeprowadza interpretację porównawczą tekstów kultury (obrazu i wiersza), uwzględniając różnorodne konteksty	
– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Kandyda; przedstawia jego tematykę i problematykę utworu – przedstawia krainę Eldorado oraz określa jej symboliczne znaczenie – interpretuje tytuł powiastki – rozpoznaje prześmiewczą konwencję utworu; wskazuje elementy satyry, sarkazmu oraz ironii	– streszcza wybrane przygody Kandyda – interpretuje przedstawione w utworze wydarzenia, odczytując ich warstwę paraboliczną, sensy uniwersalne oraz aluzje do wydarzeń historycznych, instytucji społecznych itp. – na podstawie Kandyda przedstawia cechy gatunkowe powiastki filozoficznej – wskazuje związek utworu z filozofią epoki (racjonalizm, polemika z filozofią optymizmu, deizm)	– utwór Woltera odczytuje jako filozoficzną polemikę z oświeceniowym optymizmem – wskazuje w Kandydzie elementy gry literackiej oraz ironiczny dystans narratora wobec świata przedstawionego	– szerzej omawia prądy filozoficzne, które ukształtowały epokę – charakteryzuje powiastkę filozoficzną jako gatunek oświeceniowego krytycyzmu – wskazuje wpływ powiastki filozoficznej na kształtowanie się pierwszych powieści europejskich – na podstawie podręcznika określa stosunek ludzi oświecenia (np. encyklopedystów) do władzy, religii i Kościoła, ich poglądy na społeczeństwo i naturę	
– wykazuje się znajomością i rozumieniem ody Naruszewicza Balon – określa, czym jest	– wskazuje filozoficzne źródła oświeceniowej fascynacji nauką i wiedzą – na podstawie wiersza Balon przedstawia cechy	– analizuje ukazane w wierszu Balon obrazy człowieka ujarzmiającego przyrodę – interpretuje wiersz,	– dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z	

<p>klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – interpretuje wiersz Naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego</p>	<p>ody – rozpoznaje w utworze inne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje</p>	<p>wykorzystując kontekst filozoficzny i historyczny – charakteryzuje odę jako gatunek klasycystyczny</p>	<p>regułami gatunku) – wygłasza na forum klasy wypowiedź na temat ważnych postaci oświecenia oraz prądów filozoficznych i artystycznych opracowaną na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów</p>	
<p>– na podstawie konkretnych dzieł porównuje charakterystyczne cechy stylu klasycystycznego w architekturze, rzeźbie, malarstwie i poezji</p>	<p>– syntetycznie charakteryzuje klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka)</p>	<p>– prezentuje samodzielnie znalezione informacje o ważnych instytucjach społeczno-kulturalnych powstałych w dobie oświecenia – przedstawia. w postaci referatu króla Stanisława Augusta i kulturę jego czasów, uwzględniając kontekst historyczny – wygłasza referat na temat reform szkolnictwa w Polsce w XVIII w. oraz na temat zasług Konarskiego – rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Krasickiego</p>	<p>– przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz wybranego obrazu Davida; uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł – wskazuje w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – cytuje literaturę przedmiotu w pracach pisemnych, prawidłowo sporządza przypisy – analizuje i interpretuje wiersz współczesny podejmujący polemikę z dziedzictwem sarmatyzmu; formułuje</p>	

			hipotezę interpretacyjną i weryfikuje ją na podstawie analizy	
<p>– porównuje sposób kształtowania przestrzeni arkadyjskiej w malarstwie i utworach literackich</p> <p>– *krótko prezentuje sylwetkę poetycką F. Karpińskiego; podkreśla jego związek z Puławami</p>	<p>– przedstawia kult pamiątek (także narodowych) jako cechę polskiego sentymentalizmu</p> <p>– *wskazuje cechy stylistyczne XVIII-wiecznych opisów uczuć</p> <p>– *prezentuje (ogólnie) postać Rousseau i jego hasło powrotu do natury</p>	<p>– porównuje sposób ukazania natury i człowieka w sielankach oraz w malarstwie sentymentalnym</p> <p>– czyta fragmenty literatury przedmiotu; zawarte w nich informacje wykorzystuje we własnych wypowiedziach na temat utworów sentymentalnych</p> <p>– *przeprowadza analizę porównawczą Hymnu do miłości ojczyzny Krasickiego i utworu Wybickiego</p>	<p>– opisuje ogród angielski i wyjaśnia, dlaczego w XVIII w. pojawiła się moda na ten typ ogrodu</p> <p>– znajduje w dostępnych źródłach wiadomości o Puławach jako ośrodku polskiego sentymentalizmu: o trybie życia, rozrywkach, zabawach, słynnych postaciach; opracowuje prezentację (np. referat z wykorzystaniem ilustracji)</p>	